

איש השנה תשכ"ז

ההבעה הרגילה: חיך ללא עליזות

מתליט, לעיתים קרובות, את החיפך. החלפני תינו מצטרפות לפסיפס של חוסר-החלטה, של זינזאגים חפרישיטה, שהוא לפעמים גרוע בהרבה מהספנות פשוטה.

תחילה הופתעו חבריו בממשלה, כאשר עיכב את כיבוש העיר העתיקה ואת כיבוש הרמה הכורית במשך שעות יקרות וגורליות. לאחר מכן נדהם הציבור כאשר פקד דיון להרוס את קלקיליה ולגרש את תושביה אל מעבר לירדן — וכעבור שבועיים החזירם לעירם ההרוסה, ואף קיבל אישית את פניהם.

בסוף השנה התרגל הציבור לשמוע מפי דיון הצהרות פותרות. במשך שלושה חודשים שינה את דעתו המוצהרת, על גורל השטחים הכבושים, לפחות שיש פעמים, מן הקצה אל הקצה.

גם תכונה דיינית אחרת, שחיבבה אותו על הציבור, היא דרמטמטית. זוהי תכונתו להגיד לכל אחד „דוגרי” מה הוא חושב, בלי כחל ושרק. אצל דמות היילית, זוהי תכונה רצויה וחיובית במיוחד.

ואכן, דיון ממעט במילים, מדבר ישר לעניין, ללא הגומות, בסיגנון סביר. אולם לכך אין כל קשר למידת גילוי-הלב. כי משה דיון אינו אומר לעולם מה שהוא חושב.

אין הוא נוהג לומר את האמת, וגם לא לשקר. לדבריו אין פשוט כל קשר עם אמת ושקר. הם אינם נועדים לגלות משהו, לשקר מציאות כלשהי, חיצונית או פנימית, אובייקטיבית או סובייקטיבית. דיון משוחרר מקשר זה. הוא משתמש במילים כמו ככל נשק אחר — כדי להשיג את מבוקשו באותו רגע.

אנשים תמימים, כמו מאיר יערי, יכולים להידהם מכך. למחרת המלחמה האשים המנהיג המפ"מי הקשיש את דיון בפומבי על כי רימה אותו. כי ערב צירופו לממשלה שיכנע דיון את כל חבריה שהוא אדם מתון, וכי מנוי וגמור עימו שלא להתקיף את הערבים בשום פנים. לדברים אלה לא היה, כמובן, שום קשר למה שחשב דיון באמת. על כך קראו לו, בנהלל, בשם „הערבי”.

מי שהכיר את דיון, ידע זאת. דיון פשוט אמר מה שאמר מפני שזה היה דרוש כדי להשיג באותו רגע את היעד הבוקש: הסכמת ראשי-המפלגות למסירת תיקי-הבטחון לידינו. לא עלה כלל על דעתו של דיון לספר ליערי מה מחשבותיו האמיתיות — כשם שלא עלה על דעתו להצהיר עליהן באוזני עבד-אל-נאצר.

„רוב האנשים משעממים אותו...”

תכונה זו, של חוסר כל יחס למילים, היא רק תוצאה לתכונה עמוקה יותר, שהיא אולי תכונתו היסודית של משה דיון: חוסר כל יחס לבני-אדם.

זהו כוחו וחולשתו של דיון, יתרונו העיקרי וגם מינבלתו העיקרית, הדבר החופך אותו לאדם עדין בעיני מעריכי, ולאדם מופרע קשה בעיני יריב.

למשה דיון אין שום מגע עם בני-אדם. חסרה לו היכולת היסודית ליצור מגע, להתייחס, ליצור יחסים של משפחה או חברה, של אהבה או ידידות. אין לו ידיר בעולם.

זוהי אחת הסתירות היסודיות של אופיו. הוא אדם השופע קסם אישי, המסוגל לכבוש כל אדם — אך אין הוא מסוגל ליצור מגע עם שום אדם.

הבחינה בכך אפילו בתו, כאשר כתבה: „כשמצב-רוחו טוב, הוא מקסים מאד. אבל, שוב — ללא סבלנות מספקת כדי להתמיד עד לתוצאות.”

הוסיפה יעל דיון, במאמר שנועד לפאר את אביה: „רוב האנשים משעממים אותו. אחרים — מייד, אחרים — כעבור חצי שעה.”

הפסיכולוגים היו רואים בכך פגם נפשי — אי-היכולת למצוא עניין כלשהו בנולת היא סימפטום חמור.

(המשך בעמוד 12)

בעיני העם, דיון מסמל את הנעורים. רבים נדהמו להיודע כי הוא סבא, וכי מזאיו לו 52 שנה — בדיוק שלושה ימים לפני שנקרא לתפקיד שרי-הבטחון.

מעבר לאמת ולשקר

פניו הן צעירות, כמעט שובבות — ואין הן מתאימות לגופו, שהוא גופו המגושם וחסר-הצורה של איכר בגיל-העמידה, בעל הליכה כבדה ואופיינית. בשנים האחרונות נתדלדל שערו ונסוג, אך חיכוכו הנעזרי משכיח זאת. רק מכריו שמים לב לכך שחיך זה הוא נערך כל עליונות, ושהוא קפוא על פניו ללא שינוי בכל זופעותיו ותמונותיו. (בעל ארכיון-תצלומים, שחיפש פעם תמונה של דיון בלתי מחייך, עבר על מאות תמונות לפני שמצא אחת כזאת.)

סתירות חיצוניות אלה משקפות סתירות פנימיות, הרבה יותר חשובות.

התכונה העיקרית שהעלתה אותו למרומים, בימי החרדה, היתה יכולתו להחליט ולהכריע. ללא התלבטות יתרה. הציבור רצה בו, מפני שהיה ההיפך מלוי אשכול אשר, לפי אחת מבדיחות תשכ"ז, בהישאלו אם הוא רוצה קפה או תה, ענה: „הצייחצי!”

דיון האמיתי הוא רחוק מדמות זו. הוא מחליט כלי היסוס — אך למחרת היום הוא

„ויתקבצו כל זקני ישראל... ויאמרו... שימה לנו מלך... ויצא לפנינו ונלחם את מלחמותינו.” (שמדאל א' ח')

על מופך הקולנוע מופיעה תמונה של תריסר אנשי צבא, הנכנסים מבעד לשער-האריות בירושלים העתיקה. ארץ זוגות העיניים באולם נמשכות, איטיר מטית, לנקודה אחת על הבד: הכיסוי השחור על עינו השמאלית של האיש במרכז.

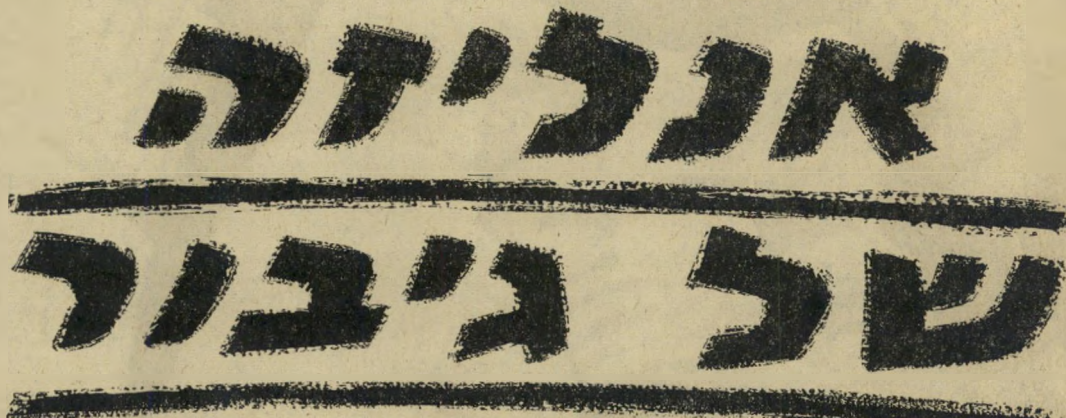
בקיסק פאריסאי תלויים תריסר שבועונים. עינו של כל עובר ושב נמשכות, אוטומטית, למקום אחד בשער של שבועון אחד: הכיסוי השחור מעל עינו של איש-השער.

הכיסוי השחור הפך לסמל השנה. באלפי קאריקטורות, בעשרות ארצות, הוא הופיע על הסכינס ועל כיפת מיסגרי-הסלע, על פני קצינים אמריקאים ועל עינו של משה רבנו, הוא יצר אופנה בין הבנות באמריקה, ושימש נושא לבדיחות אינסופיות.

קשה לתאר כמה פשוט זיטול וותר מאשר זה. אולם כל דבר פשוט אצל משה דיון, הוא מטעה.

כיסוי שחור על עין הספינכט

הכיסוי השחור מסמל את הסתירות הפנימיות של האדם מסובך, המלא סתירות כרימון.

דיון בדרך אל הכותל המערבי

לכאורה, היה משה דיון צריך להתגאות בכיסוי זה, המזכיר את שרתו הארוך למולדת. אולם דיון סובל מן הכיסוי, גם גופנית וגם נפשית.

הפעם בא לו ב-1941, כאשר שימש קצין-קישור של הווחות האוסטרליים שהתקדמו בלבנון, במיבצע לשחרור סוריה ולבנון מירי צבא ממשלת וישי, ידית הנאצים. דיון וכמה חברים היו עם יחידת-חלוץ אוסטרלית, שתפסה גשרים ותחנת-משטרה. בעת המיבצע עלה דיון על גג הבניין, שנכבש זה עתה, ושהיה עדיין מוקף אויבים. הוא הסתכל במשקפת סבירו, בלא-איכפתיות האופיינית. כדור של צלף צרפתי פגע במשקפת, שחררה לעינו ונתקעה שם. הוא לא איבד את ההכרה.

חבר שעמד על ידו ניסה להוציא את המושך קפת, אך הנסיון רק הרחיב והחמיר את הפצע. בשנים שלאחר מכן התייעץ דיון עם מיטב המומחים בעולם, כדי שינסו להתאים לו עין תותבת. הדבר אינו אפשרי, בגלל פציעת תושבת-העין. עד היום סובל דיון קשות מפציעה זו, הגורמת לו כאב-ראש, בייחוד כשאחיר הם מצטבר מאחורי הכיסוי השחור. משום כך הוא נוהג להוריד את הכיסוי בביתו ובמשרדו — והוא סובל מתגובת האנשים הרואים אותו בלעדיו.

כך נוצר יחס דו-משמעי לסובו הבולט ביותר. הוא יודע כי הדבר מביא לו תועלת עצומה בהשגת פרסומת, והוא מנצל זאת ללא היסוס. ובאותה שעה עצמה הוא רגיש לכיסוי זה, נכסף לרגע שהוא יוכל להורידו, ועל כן שונא ישיבות, פגישות, הרצאות, וכל מגע עם בני-אדם המכריחים אותו לשאת את הכיסוי.

כאשר שבועון מסויים פירסם פעם תצלום שהבליט, באקראי את הכיסוי, ראה בכך נסיון זדוני לפגוע בו. אך אין פוליטיקאי בארץ שאינו מקנא בו על סמל זה, שהוא הלומו של איש יחסי-ציבור.

(ואכן, אחד ממסעי-הפירסומת הקלאיים בעולם, זה של מיפעל הכותונות האמריקאי האטאוואי, המועלה על נס בכל ספר מקצועי, היה מבוסס כולו על ציורו של איש שחום עין. לדעת המומחים, אילץ הכיסוי השחור את הקורא להקדיש תשומת-לב למודעה, הן בשל התבלטותו, הן בגלל היותה שונה מן הרגיל.)

דיון, שהוא עצמו רב-אמן יחיד-מינו לפירסומת, יודע זאת היטב. אבל הוא יודע גם כי לדעת כמה מיריביו-מקנאיו, „הוא לא היה מגיע לעולם לאן שהגיע אילו היו לו שני עיניו.”

בעולם כולו העלה הכיסוי השחור אסוסיאציות עם שודדיים וגיבורי-קדם. בארץ הפך אותו לאיש שכל אדם מכירו. אך דיון עצמו מתייחס אל פציעתו לגמרי אחרת.

סתירה בולטת זו היא רק אחת מרבות. גם מבחינה זו, היא מסמלת אותו.